
การใช้ OLE Model พัฒนาการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ Using the OLE Model to Develop Competency – Based Instruction

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษดา ผ่องพิทยา*

บทคัดย่อ

การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ (Competency – Based Education: CBE) ของประเทศไทย มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะ (Competency) ที่สำคัญต่อการใช้ชีวิต การทำงาน และการเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในโลกศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยสมรรถนะหลัก 6 ด้าน คือ 1) สมรรถนะการจัดการตนเอง 2) สมรรถนะการคิดขั้นสูง 3) สมรรถนะการสื่อสาร 4) สมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม 5) สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และ 6) สมรรถนะการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและวิถียุคอย่างยั่งยืน และนำเอา OLE Model มาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะตามสมการ $K + S + A/A \& Successful = Competency$ ซึ่งมีกระบวนการในการจัดการเรียนการสอนที่ครอบคลุมตามรายละเอียดตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency – Based Curriculum : CBC) ทั้ง 2 ด้าน คือการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ (Competency – Based Instruction : CBI) และการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ (Competency – Based Assessment: CBA) ตามลำดับ

คำสำคัญ: OLE Model, การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก

Abstract

Thailand's Competency Based Education (CBE) focuses on providing students with competency that is important for life. The work and learning required to live quality in the 21 century consists of six core competencies areas: 1) Self-management competency, 2) Advanced thinking competency, 3) Communication competency, 4) Teamwork integration competency, 5) Strong citizenship competency, and 6) Sustainable coexistence with nature and science competency. Apply the OLE Model to develop Competency – Based Instruction according to the equation $K + S + A/A \& \text{Successful} = \text{Competency}$. Which provides a comprehensive teaching process based on the two areas of Competency – Based Curriculum (CBC), which is the Competency - Based Instruction (CBI) and Competency - Based Assessment (CBA), respectively.

Keywords: OLE Model, Competency - Based Instruction (CBI)

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาของประเทศไทยจากเดิมที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะ (Skill) ไปสู่ให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะ (Competency) เนื่องจากจากหลักสูตร การเรียนการสอน และการประเมินการเรียนรู้ยังขาดประสิทธิภาพ ไม่ทันโลกและไม่เกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ ดังจะเห็นได้จากผลการทดสอบทั้งระดับชาติ (O-NET) และระดับนานาชาติ (PISA) เด็กไทยมีผลสัมฤทธิ์ต่ำมาก รวมทั้งมีคุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์หลายประการ เช่น “ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด” “หัวโต ตัวลีบ” “รู้แต่ไม่ทำ” “นกแก้วนกขุนทอง” “เก่งแบบเปิด” “เรียนเพื่อสอบ” “เรียนแบบตัวใครตัวมัน” “ไม่มีความใฝ่เรียน ใฝ่รู้” “ไม่สนใจเรียนรู้” เหล่านี้เมื่อวิเคราะห์เจาะลึกถึงสาเหตุของปัญหาก็พบว่ามีปัญหาจากหลักสูตร การเรียนการสอน และการวัดประเมินผลการเรียนรู้ที่ขาดความยืดหยุ่นไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและบริบทที่แตกต่างหลากหลาย ครูขาดทักษะการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี ครูยังไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะในการนำความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณลักษณะที่ได้เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตได้จริง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563, น. 1-3) ดังนั้นครูจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนด้วยการนำเอานวัตกรรมจัดการเรียนการสอนที่สนองตอบและสอดคล้องกับการศึกษาฐานสมรรถนะ (Competency – Based Education: CBE) มาใช้ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้เริ่มดำเนินการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency – Based Curriculum: CBC) แล้วในปีการศึกษา 2565 สำหรับโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่มีความพร้อม ปีการศึกษา 2566 สำหรับโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีความพร้อมและโรงเรียนประถมศึกษาที่เหลือ และปีการศึกษา 2567 ใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะกับทุกโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ออนไลน์, 2564) เพื่อความเข้าใจและการนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน บทความเรื่องการใช้ OLE Model พัฒนาการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะนี้จะขอเสนอเนื้อหาสาระดังนี้

- 1) การศึกษาฐานสมรรถนะ (Competency – Based Education : CBE) และ
- 2) การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ด้วย OLE Model

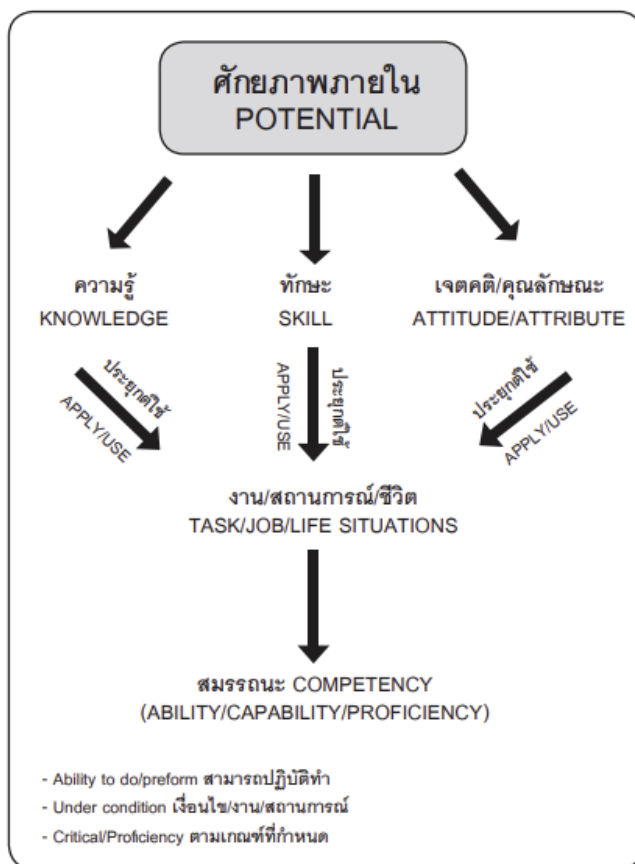
การศึกษาฐานสมรรถนะ (Competency – Based Education: CBE)

เป็นที่ยอมรับกันว่าการที่คุณภาพของผู้เรียนตกต่ำทั้งทางด้านผลสัมฤทธิ์ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ก็เนื่องจากแต่เดิมหลักสูตรเน้นความรู้ ที่มีเนื้อหาจำนวนมาก ทำให้ครูไม่สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกอย่างมีคุณภาพ และยังขาดการจัดประสบการณ์ที่ช่วยให้ผู้เรียน เรียนสามารถนำความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่ได้เรียนรู้แล้วไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่างๆ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ข้อเสนอจากการรายงานของ PISA จากการประเมินความรู้และทักษะของผู้เรียนในเรื่อง การอ่าน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการแก้ปัญหา พบว่าความสำเร็จในชีวิตของนักเรียนขึ้นอยู่กับระดับของสมรรถนะของผู้เรียน (Students' success in life depend on a much wider range of competencies) (ทีศนา แวมมณี, ออนไลน์, 2565) ดังนั้นการศึกษาฐานสมรรถนะ (Competency – Based Education: CBE) จึงน่าจะเป็นการจัดการศึกษาที่สามารถให้นักเรียนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาชาติตามที่กำหนดไว้ได้

แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะ

McClelland D. C. (1973) ได้กล่าวว่า “สมรรถนะเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของการทำงานที่ดีกว่าเชาว์ปัญญา (Intelligence) ที่จะเห็นได้ว่าผู้เรียนที่เรียนเก่ง อาจไม่ประสบความสำเร็จในการทำงานเสมอไป แต่ผู้ที่มีสมรรถนะหลากหลาย มักประสบความสำเร็จสูงในการทำงาน เนื่องจากสามารถประยุกต์ใช้หลักการ วิธีการ ทักษะ และคุณลักษณะต่างๆ ที่ตนมีอยู่ให้เกิดประโยชน์ต่องานที่ทำ”

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562, น.6) ได้ให้ความหมายสมรรถนะว่าเป็นความสามารถของบุคคลในการใช้ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) เจตคติ (Attitude) และคุณลักษณะ (Attributes) ที่ตนมีอยู่ในการทำงาน หรือการแก้ปัญหาต่าง ๆ จนประสบความสำเร็จในระดับใดระดับหนึ่ง สมรรถนะจะเป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมการปฏิบัติที่สามารถวัดและประเมินผลได้ สมรรถนะจึงเป็นผลรวมของการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณลักษณะที่ช่วยให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลประสบความสำเร็จในการทำงาน ดังภาพ 1

ภาพ 1 THE CONCEPTUAL FRAMEWORK OF "COMPETENCY" กรอบแนวคิดเกี่ยวกับ "สมรรถนะ"

(ที่มา: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562, น.8)

ทีศนา แคมมณี (ออนไลน์, 2565) ได้กล่าวว่า ทักษะ (Skills) และสมรรถนะ (Competency) มักใช้ควบคู่กัน หรือสลับกันอยู่บ่อยๆ ทั้งสองคำเป็นคำที่แสดงถึงพฤติกรรมกระทำหรือการปฏิบัติเหมือนกัน แตกต่างกันที่ทักษะเป็นความสามารถในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ดีในระดับหนึ่ง แต่สมรรถนะเป็นความสามารถในการปฏิบัติงานใดๆ ที่เห็นผลได้จากความสำเร็จจึงจะนับว่ามีสมรรถนะ

ดังนั้นสมรรถนะจึงเป็นผลรวมการประยุกต์ใช้ของความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณลักษณะ ซึ่งเป็นศักยภาพภายใน (Potential) ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลแล้วเกิดความสำเร็จในการทำงาน

หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency – Based Curriculum: CBC)

Alvin Toffler (1970) ได้กล่าวว่า “ผู้ไม่รู้ในศตวรรษที่ 21 ไม่ใช่คนอ่านไม่ออกเขียนหนังสือไม่ได้อีกต่อไปแล้ว แต่เป็นคนที่ไม่สามารถเรียนรู้ใหม่ (Learn) ละทิ้งความรู้เดิม (Unlearn) และเรียนรู้เรื่องเดิมแบบใหม่ (Relearn)” การจัดการเรียนรู้จึงต้องเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ และเป้าหมายแบบใหม่ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นตลอดเวลา

หลักสูตรการศึกษาของชาติที่ใช้ในปัจจุบัน คือ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน แต่ก็พบว่าหลักสูตรไม่เอื้อให้สังคมไทยเกิดการพัฒนาและปรับตัวได้ทันต่อสภาวะการณ์และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ กฎหมายและยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศที่เกิดขึ้นในช่วงต่อมา ได้กำหนดจุดมุ่งหมายการพัฒนาคน แนวการจัดการศึกษาของประเทศปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกและสภาวะของประเทศ เช่น แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 เน้นการตอบสนองความต้องการของผู้เรียนเพื่อยกระดับขั้นขั้นของสังคม ภายใต้ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ที่เอื้อต่อการสร้างสังคมแห่งปัญญาและการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา พ.ศ. 2564 (ฉบับปรับปรุง) มีเป้าประสงค์เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา มุ่งความเป็นเลิศและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ได้กำหนดให้การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสู่การเรียนรู้ฐานสมรรถนะเป็นหนึ่งในกิจกรรมปฏิรูปประเทศที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ (Big Rocks) (CBE Thailand, ออนไลน์, 2565)

กระทรวงศึกษาธิการจึงได้อาศัยอำนาจแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 กำหนดให้ปรับปรุงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช.... ในลักษณะหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-based Curriculum) ซึ่งเป็นหลักสูตรที่มุ่งให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสมรรถนะหลักที่สำคัญต่อการใช้ชีวิต การทำงาน และการเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในโลกศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยสมรรถนะหลัก 6 ด้าน (CBE Thailand, ออนไลน์, 2565) ดังภาพ 2

ภาพ 2 สมรรถนะหลัก 6 ด้าน
(ที่มา: CBE Thailand, ออนไลน์, 2565)

1. สมรรถนะการจัดการตนเอง: การรู้จักรัก เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น การพัฒนาปัญญาภายใน ตั้งเป้าหมายในชีวิตและกำกับตนเองในการเรียนรู้และใช้ชีวิต การจัดการอารมณ์และความเครียด รวมถึงการจัดการปัญหาและภาวะวิกฤต สามารถฟื้นคืนสู่สภาวะสมดุล (Resilience) เพื่อไปสู่ความสำเร็จของเป้าหมายในชีวิต มีสภาวะที่ดีและมีสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ดี

2. สมรรถนะการคิดขั้นสูง: สามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณบนหลักเหตุผลอย่างรอบด้าน โดยใช้คุณธรรมกำกับการตัดสินใจได้อย่างมีวิจารณญาณ มีความสามารถคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลด้วยความเข้าใจถึงความเชื่อมโยงของสรรพสิ่งที่อยู่ร่วมกันอย่างเป็นระบบ ใช้จินตนาการและความรู้สร้างทางเลือกใหม่ เพื่อแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. สมรรถนะการสื่อสาร: มีความสามารถรับรู้ รับฟัง ตีความ และส่งสารด้วยภาษาต่าง ๆ ทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษา โดยใช้กระบวนการคิด ซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้ ความเข้าใจ ในระบบคุณค่า การแก้ปัญหา ร่วมกันผ่านกลวิธีการสื่อสาร อย่างฉลาดรู้ สร้างสรรค์ มีพลัง โดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม

4. สมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม: สามารถจัดระบบและกระบวนการทำงาน กิจกรรม และการประกอบการใด ๆ ทั้งของตนเอง และร่วมกับผู้อื่น โดยใช้การรวมพลังทำงานเป็นทีม มีแผน ขั้นตอน ให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย มีภาวะผู้นำ มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีการประสานความคิดเห็นที่แตกต่างสู่การตัดสินใจและแก้ปัญหาเป็นทีม อย่างรับผิดชอบต่อร่วมกัน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีและจัดการความขัดแย้งภายใต้สถานการณ์ที่ยุ่งยาก

5. สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง: การปฏิบัติตนอย่างรับผิดชอบในฐานะพลเมืองไทยและพลโลกรู้เคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น เคารพในกฎกติกาและกฎหมาย มีส่วนร่วมทางสังคมอย่างมีวิจารณญาณอยู่ร่วมกับผู้อื่นท่ามกลางความหลากหลาย เห็นคุณค่าของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีบทบาทในการตัดสินใจและสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยยึดมั่นในความเท่าเทียมเป็นธรรม ค่านิยมประชาธิปไตย และสันติวิธี

6. สมรรถนะการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและวิทยาการอย่างยั่งยืน: มีความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรากฏการณ์ของโลกและเอกภพและความสัมพันธ์ของคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และธรรมชาติในชีวิตประจำวัน ใช้และรู้เท่าทันวิทยาการเทคโนโลยี มีความอยากรู้ อยากเห็น ช่างสังเกต เห็นคุณค่า สามารถแก้ปัญหา หรือสร้างสรรค์นวัตกรรมได้เพื่อการดำรงชีวิตและอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างยั่งยืน

จากหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-based Curriculum: CBC) ที่กำหนดสมรรถนะหลัก 6 ด้าน ข้างต้นจึงต้องการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ (Competency – Based Instruction: CBI) และการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ (Competency – Based Assessment: CBA) ให้มีความสอดคล้องกันทั้งกระบวนการเรียนการสอนต่อไป

การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ด้วย OLE Model

โดยที่หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-based Curriculum: CBC) เป็นการปรับเปลี่ยนจุดเน้นจากการรู้มาเป็นการทำหรือการปฏิบัติ (ในระดับการ ประยุกต์ใช้) การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะจึงต้องปรับเปลี่ยนตามไปด้วย กระบวนการเรียนรู้จะต้องปรับจากการรับ (ความรู้) ซึ่งมีลักษณะเฉื่อยไม่ตื่นตัว (Passive) มาเป็นการรุกหรือการตื่นตัวที่จะเรียนรู้ (Active) คือผู้เรียนต้องเป็นผู้ดำเนินการเรียนรู้ เป็นผู้จัดกระทำต่อสิ่งที่เรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจอย่างแท้จริง (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษาและสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ออนไลน์, 2564, น. 5) ในขณะเดียวกันครูก็ต้องเป็นผู้เตรียมการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะต่อไป โดยเน้นนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัยเหมาะสมกับผู้เรียนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ

หลักการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ

การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะเป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีจุดประสงค์การเรียนรู้ฐานสมรรถนะเป็นเป้าหมาย คือ มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่าง ๆ อย่างเป็นองค์รวม ในการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหา และการใช้ชีวิต เป็นการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เรียนรู้เพื่อให้สามารถใช้งานได้จริงในสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นการเรียนรู้เพื่อใช้ประโยชน์ไม่ใช่วิธีการเรียนรู้เพื่อรู้เท่านั้น

การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะเน้น “การปฏิบัติ” โดยมีชุดของเนื้อหา ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการนำไปสู่สมรรถนะที่ต้องการ จึงทำให้สามารถลดเวลาเรียนเนื้อหาจำนวนมากที่ไม่จำเป็น เอื้อให้ผู้เรียนมีเวลาในการเรียนรู้เนื้อหาที่จำเป็นในระดับที่ลึกซึ้งขึ้น และมีโอกาสได้ฝึกฝนการใช้ความรู้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะในระดับชำนาญหรือเชี่ยวชาญ เป็นการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์ ความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานใดงานหนึ่งในการนำไปใช้เพื่อให้เกิดความสำเร็จของการปฏิบัติงาน การเรียนการสอนจึงเน้นการบูรณาการมากขึ้น (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษาและสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ออนไลน์, 2564, น. 5)

ในการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะนั้น ผู้เรียนสามารถใช้เวลาในการเรียนรู้และมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ไปตามความถนัดและความสามารถของตน สามารถไปได้เร็ว – ช้าแตกต่างกันได้ โดยปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะประสบความสำเร็จ คือ การให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเพื่อการปรับปรุงพัฒนา

แนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

ในการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะเพื่อพัฒนาผู้เรียน ครูสามารถเลือกใช้ตามความพร้อมและบริบทโรงเรียน และความถนัดของครู แนวทางการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะมี 6 แนวทาง ดังนี้ (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษาและสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ออนไลน์, 2564, น. 5-6)

แนวทางที่ 1: ใช้งานเดิม เสริมสมรรถนะ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สอดแทรกสมรรถนะ ซึ่งครูเห็นว่าสอดคล้องกับบทเรียนนั้นเข้าไป และคิดกิจกรรมเสริมเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมรรถนะนั้นเพิ่มขึ้น เป็นการช่วยเพิ่มการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เข้มข้น มีความหมาย และเกิดสมรรถนะที่ต้องการ

แนวทางที่ 2: ใช้งานเดิม ต่อเติมสมรรถนะ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ต่อยอด เพิ่มเติมจากงานเดิมให้ต่อเนื่องไปถึงขั้นการฝึกฝนการนำความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ได้เรียนรู้แล้วไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะในเรื่องที่เรียนรู้นั้น

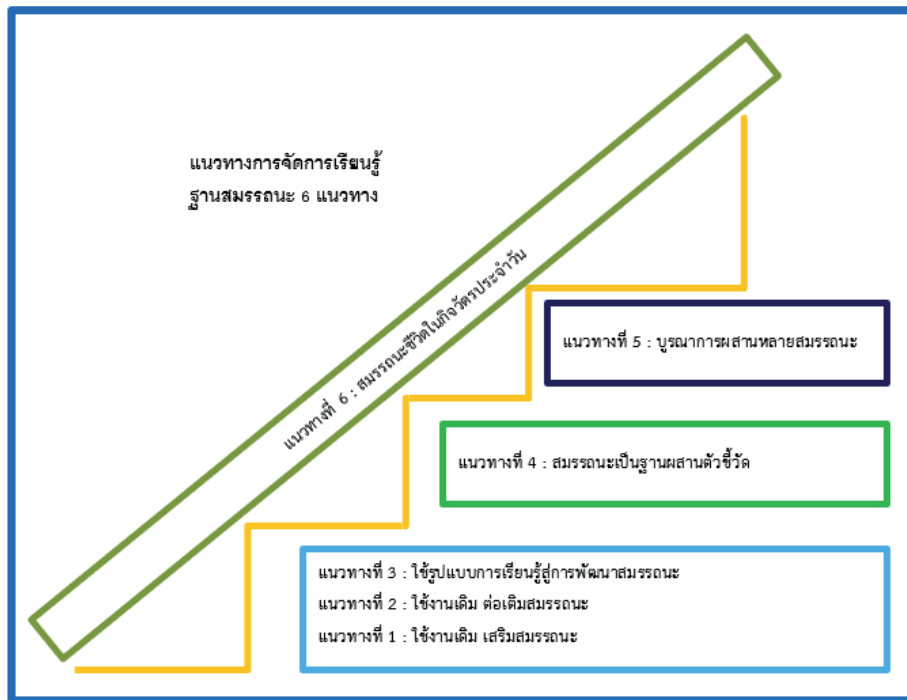
แนวทางที่ 3: ใช้รูปแบบการเรียนรู้สู่การพัฒนาสมรรถนะ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีการนำรูปแบบการเรียนรู้ต่างๆ มาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับสมรรถนะที่สอดคล้องกัน และเพิ่มเติมกิจกรรมที่สามารถช่วยพัฒนาสมรรถนะนั้นให้เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน อันจะส่งผลให้การเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้ที่ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นด้วย

แนวทางที่ 4 : สมรรถนะเป็นฐานผลงานตัวชี้วัด เป็นการจัดการเรียนรู้โดยนำสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาเป็นตัวตั้งและนำตัวชี้วัดที่สอดคล้องกันมาออกแบบการสอนร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งเนื้อหาสาระ และทักษะตามที่ตัวชี้วัดกำหนดไปพร้อม ๆ กันกับการพัฒนาสมรรถนะหลักที่ต้องการ

แนวทางที่ 5 : บูรณาการผลงานหลายสมรรถนะ เป็นการจัดการเรียนรู้โดยนำสมรรถนะหลักหลายสมรรถนะเป็นตัวตั้ง และวิเคราะห์ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้อง แล้วออกแบบการสอนที่มีลักษณะเป็นหน่วยบูรณาการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นองค์รวมโดยเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิชา/กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ

แนวทางที่ 6 : สมรรถนะชีวิตในกิจวัตรประจำวัน เป็นการสอดแทรกสมรรถนะที่ส่งเสริมในการทำกิจวัตรประจำวันต่าง ๆ ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพมากขึ้น เป็นการใช้กิจกรรมในชีวิตประจำวันที่ทำอยู่แล้วเป็นสถานการณ์ในการฝึกฝนสมรรถนะ ซึ่งนอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะที่ต้องการแล้วยังช่วยทำให้การทำกิจวัตรประจำวันของผู้เรียนมีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย

แนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะทั้ง 6 แนวทาง มีความสัมพันธ์กัน ดังแสดงในภาพ 3

ภาพ 3 แนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

(ที่มา: คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษาและสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ออนไลน์, 2565)

OLE Model กับการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ

ในการเขียนหัวข้อนี้ผู้เขียนบทความได้ดัดแปลงจากบทความของรัชภูมิ สมสมัย (ออนไลน์, 2564) เรื่อง “สมรรถนะผู้เรียน” ความเป็นสมรรถนะผู้เรียนเป็นคุณลักษณะของผู้เรียนที่ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ กระบวนการ บุคลิกภาพส่วนตัว และแรงจูงใจ ที่มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานร่วมกันจนผลักดันให้ผลการปฏิบัติงานสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายหรือเกินกว่าเป้าหมายที่กำหนด สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งหลักสูตรอิงมาตรฐานที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะ 5 ด้าน ประกอบด้วย ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี สามารถเขียนเป็นสมการเพื่อใช้จัดการเรียนการสอนได้ ดังนี้

$$K + A + P + M \& \text{ Successful} = \text{Competency}$$

ดังนั้นการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดสมรรถนะผู้เรียน และการประเมินสมรรถนะผู้เรียนจึงไม่สามารถแยกส่วนเป็น K เป็น A หรือเป็น P ได้

แต่ในปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการกำลังจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช.... ในลักษณะหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-based Curriculum) ขึ้น ประกอบด้วยสมรรถนะหลัก 6 ด้าน คือ สมรรถนะการจัดการตนเอง สมรรถนะการคิดขั้นสูง สมรรถนะการสื่อสาร สมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และ สมรรถนะการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและวิสาหการอย่างยั่งยืน และจากกรอบแนวคิดเกี่ยวกับ "สมรรถนะ" กล่าวว่าสมรรถนะเป็นผลรวมของการประยุกต์ใช้ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) เจตคติ (Attitude) และคุณลักษณะ (Attributes) รวมกันประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดความสำเร็จในงาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562, น.6) จึงได้ปรับปรุงแนวคิดของรัชภูมิ สมสมัย (ออนไลน์, 2564) สร้างสมการการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะใหม่เพื่อให้เกิดความสะดวกในการเลือกวิธีสอน โดยสามารถเขียนเป็นสมการการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะได้ ดังนี้

$$K + S + A/A \& \text{Successful} = \text{Competency}$$

K หมายถึง ความรู้ (Knowledge)

S หมายถึง ทักษะ (Skills)

A/A หมายถึง เจตคติ (Attitude) และคุณลักษณะ (Attributes)

ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดสมรรถนะผู้เรียน และการประเมินสมรรถนะผู้เรียนจึงไม่สามารถแยกส่วนเป็น K เป็น S หรือ เป็น A/A ได้ แต่ถ้าครูสามารถสอนให้บรรลุทั้ง K S และ A/A จนเกิด Successful ก็เชื่อได้ว่านักเรียนจะเกิดสมรรถนะตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยการนำเอา OLE Model มาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ จะเห็นได้ว่า OLE Model มีกระบวนการในการจัดการเรียนการสอนที่ครอบคลุมตามรายละเอียดตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency – Based Curriculum: CBC) ทั้ง 2 ด้าน คือการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ (Competency – Based Instruction: CBI) และการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ (Competency – Based Assessment: CBA) ดังตาราง 1

ตาราง 1 OLE Model กับการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ

Objective	Learning	Output	Evaluation
			Outcome
K	การออกแบบ	K	สถานการณ์/
S	การเรียนรู้	S	ชิ้นงาน/
A/A	ที่ตอบสนอง	A/A	ภาระงาน
	KSA/A		Competency
+ Competency	และ		
	Competency		

โดยปกติครูมักจะประเมินถึงขั้นตอน Output เท่านั้น ไม่ได้ประเมินไปถึงขั้นตอน Outcome ส่งผลให้กระบวนการประเมินสมรรถนะของผู้เรียนตามหลักสูตร ไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร

แต่ถ้าต้องการจะประเมินสมรรถนะผู้เรียนด้วยควรย้อนกลับไปพิจารณาของสมรรถนะผู้เรียน จะพบว่าสมรรถนะผู้เรียนเกิดจากการหลอมรวมระหว่างความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณลักษณะ เพราะฉะนั้นถ้าต้องการประเมินสมรรถนะผู้เรียน จะไม่สามารถประเมินแบบแยกส่วนได้ ระยะแรกให้เพิ่มเติม 3 จุดดังนี้ (ดัดแปลงจากรัฐภูมิ สมสมัย, ออนไลน์, 2564)

1. ในส่วน Objective จากเดิมที่เป็นของมาตรฐาน/ ตัวชี้วัด (KSA/A) ก็ให้เพิ่มเติมในเรื่องสมรรถนะผู้เรียนมากำหนดเป็นเป้าหมายด้วย แต่สมรรถนะที่เราเลือกต้องสอดคล้องกับ KSA/A และเนื้อหาที่จะสอนผู้เรียนด้วย

2. ในส่วน Learning จากเดิมที่เป็นการออกแบบการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐาน/ตัวชี้วัด (KSA/A) ก็ให้เพิ่มเติมการออกแบบการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนบรรลุเรื่องสมรรถนะผู้เรียนอีกทางด้วยในการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะควรลดการใช้ตำราเรียน เพราะความรู้ที่อยู่ในตำราเรียนนั้นไม่สามารถ Update ตัวมันเองได้ ด้วยเพราะโลกในศตวรรษที่ 21 ความรู้เปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วและรุนแรง แต่ควรไปเพิ่มการใช้สถานการณ์/ ปรากฏการณ์/ อุตลักษณ์เชิงพื้นที่จากชีวิตจริงและสภาพอนาคตของผู้เรียนเป็นฐานในการออกแบบการเรียนรู้ เพราะสุดท้ายแล้วเมื่อผู้เรียนสำเร็จการศึกษา ผู้เรียนจะได้มีภูมิรู้ในการรับมือกับสถานการณ์ ณ เวลาปัจจุบันนั้น ๆ และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้

3. ในส่วน Evaluation ก็ให้เพิ่มเติมในส่วนชิ้นงาน/ ภาระงาน เข้าไป และต้องเป็นชิ้นงาน/ภาระงานที่สอดคล้องกับ KSA/A สอดคล้องกับชีวิตจริง และท้าทายความสามารถของผู้เรียน การที่ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาจากชิ้นงาน/ ภาระงานจนสำเร็จได้นั้นแสดงว่าผู้เรียนคนนั้นเกิดสมรรถนะตามที่ครูกำหนดในขั้น Objective แล้วถ้าเกิดสมรรถนะมากก็หาทางส่งเสริมต่อยอด ถ้าเกิดสมรรถนะน้อยหรือไม่เกิดก็หาทางในการพัฒนาต่อไป การประเมิน Outcome คือ การประเมินสมรรถนะของผู้เรียน ซึ่งสมรรถนะนั้นถือว่าเป็นผลที่ได้จากการหลอมรวมระหว่าง ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) เจตคติ (Attitude) และคุณลักษณะ (Attributes)

จากขั้นตอน OLE Model ในส่วนของ Evaluation ให้ทำการประเมินเป็น 2 ระยะ คือ

1. การประเมิน Output ในส่วนนี้จะเป็นการประเมินระยะแรก คือ การประเมินตามมาตรฐาน/ตัวชี้วัด (KSA/A) ของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ว่าผู้เรียนบรรลุมาตรฐาน/ ตัวชี้วัดหรือไม่? อย่างไร? ข้อควรระวังของการประเมินระยะแรกคือ การเลือกใช้เครื่องมือให้เหมาะสมกับ KSA/A ตัวอย่าง เช่น

ตัวชี้วัดที่เป็นความรู้ (K) ควรเลือกใช้เครื่องมือประเภทการทดสอบ

ตัวชี้วัดที่เป็นทักษะ (S) ควรเลือกใช้เครื่องมือประเภทการประเมินภาคปฏิบัติ

ตัวชี้วัดที่เป็นทัศนคติ (A/A) ควรเลือกใช้เครื่องมือประเภทการสังเกตพฤติกรรม

2. การประเมิน Outcome คือ การประเมินสมรรถนะของผู้เรียน ซึ่งสมรรถนะนั้นถือว่าเป็นผลที่ได้จากการหลอมรวมระหว่าง ความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณลักษณะ ในการประเมินสมรรถนะจึงไม่สามารถแยกการประเมินเป็นด้าน ๆ เหมือนระยะแรกได้ แต่ต้องเป็นการประเมินแบบองค์รวมทั้งเรื่องความรู้ ทักษะ เจตคติและ

คุณลักษณะ ซึ่งในการประเมินสมรรถะนั้นต้องประเมินโดยผ่านสถานการณ์/ ภาระงาน/ ชิ้นงาน และเมื่อผู้เรียนได้รับโจทย์ที่เป็นสถานการณ์ ภาระงาน ชิ้นงานแล้ว ผู้เรียนต้องมีแรงจูงใจในการแก้ปัญหาโจทย์นั้นให้ประสบผลสำเร็จให้ได้ โดยอาศัยการบูรณาการทั้งเรื่องความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณลักษณะของผู้เรียนประกอบเข้าด้วยกัน (K + S + A/A & Successful)

สถานการณ์/ ภาระงาน/ ชิ้นงานจึงเป็นเครื่องมือที่ใช้ประเมินสมรรถนะของผู้เรียน ในการเลือกสถานการณ์/ ภาระงาน/ ชิ้นงาน ซึ่งสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเสมอคือต้องสอดคล้องกับเนื้อหาของกลุ่มสาระที่ให้ผู้เรียนได้ทำ และต้องสอดคล้องกับตัวชี้วัดของสมรรถนะที่จะใช้ประเมิน และทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรักที่ ทำหาย มากกว่า ท้อแท้

บทสรุป

ในการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะตามสมการ $K + S + A/A \text{ \& \& Successful} = \text{Competency}$ พัฒนาร่วมกับ OLE Model จะต้องทำให้สอดคล้องกับสมรรถนะตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช... ที่กำลังอยู่ระหว่างการดำเนินการประกาศใช้ อันเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-based Curriculum) ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสมรรถนะหลักที่สำคัญต่อการใช้ชีวิต การทำงาน และการเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในโลกศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยสมรรถนะหลัก 6 ด้าน คือ 1) สมรรถนะการจัดการตนเอง 2) สมรรถนะการคิดขั้นสูง 3) สมรรถนะการสื่อสาร 4) สมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม 5) สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และ 6) สมรรถนะการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและวิทย์การอย่างยั่งยืน โดยที่การจัดการเรียนการสอนจะต้องคำนึงถึงกิจกรรม/ สถานการณ์/ ภาระงาน/ ชิ้นงาน และการประเมินผลที่จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะตามที่ต้องการต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษาและสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). **การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2565, <https://watponcmpeo.files.wordpress.com/การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก.pdf/>.
- ทีศนา เขมมณี, ออนไลน์. (2565). **หลักสูตรฐานสมรรถนะกับบทบาทของศึกษานิเทศก์แนวใหม่**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2565, <https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=sites&srcid=aGktc3VwZXJ2aXNvcnk1Lm5ldHxucHQyGd4OjM3OWRLZWl2ZjdjMGM4ZjA>.
- รัชภูมิ สมสมัย. (2564). **สมรรถนะผู้เรียน ตอนที่ 1**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2565 <https://sornorpoom.files.wordpress.com/2019/08/สมรรถนะผู้เรียน ตอนที่ 1.pdf>.
- รัชภูมิ สมสมัย. (2564). **สมรรถนะผู้เรียน ตอนที่ 2**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2565, <https://sornorpoom.files.wordpress.com/2019/08/สมรรถนะผู้เรียน ตอนที่ 2.pdf>.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). **หลักสูตรฐานสมรรถนะ**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2565, <https://cbethailand.com/ฐานสมรรถนะ/>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). **แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด. นนทบุรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). **การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก**. บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด. นนทบุรี.
- Alwin Toffler. (1970). **Future Shock**. Bantam Book. New York.
- CBE Thailand. (2565). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช (หลักสูตรฐานสมรรถนะ)**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2565, <https://cbethailand.com/หลักสูตร-2/กรอบหลักสูตร/>.
- McClelland D. C. (1973). Testing for Competence Rather than for Intelligence. *American Psychologist*, 28(1), 1-14.